Opetus- ja kulttuuriministeriö, ammatillisen koulutuksen osasto 3.10.2017

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Asiantuntijalausunto; kokous keskiviikkona 4.10.2017 klo 11.30

HE 121/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä (HE 121/2017 vp) eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ehdotetaan, että työttömyysturvalaissa säädettyä päätoimisten opintojen määritelmää muutettaisiin siten, että päätoimisina opintoina pidettäisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisia opintoja, joiden tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan, ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen. Edelleen todetaan, että näitä opintoja pidetään työttömyysturvajärjestelmässä päätoimisena opiskeluna nykyisinkin, jos henkilöllä ei ole hyväksi luettavia opintosuorituksia, jotka vähentävät opiskelun edellyttämää työmäärää. Asia liittyy lakiehdotuksen 2 luvun 10 §:ään. Opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen osasto esittää asiasta eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle seuraavat huomiot.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että jatkossa on mahdollista määrittää ammatilliset opinnot päätoimisiksi, jotta opinnot mahdollistavat työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen koulutuksen. Ehdotettua 2 luvun 10 §:n 2 momentin 2 kohtaa opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen osasto pitää tältä osin positiivisena. Ehdotetun 2 luvun 10 §:n 2 momentin 5 kohtaa lausunnon antaja pitää kuitenkin epäselvänä. Ammatillisen koulutuksen järjestelmän näkökulmasta ehdotettu muotoilu *ammatillisia valmiuksia antavista opinnoista* jättäisi epäselväksi, mitkä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetut tutkinnot ja koulutukset sisältyisivät ehdotettuun kohtaan. Asiaa ei tarkenneta ehdotetun säännöksen perusteluissa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:n mukaan ammatillisia tutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 6 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään, mitkä ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot kuuluvat ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen. Ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta säädetään lain 7 §:ssä. Mainittujen koulutusten lisäksi ammatillisena koulutuksena voidaan lain 8 §:n mukaan järjestää ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen sekä ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta, joka valmistaa ansio- ja liikennelentäjän tehtäviin, lennonjohtajan tehtäviin tai kaupunkiraideliikenteen kuljettajien tehtäviin. Kaikki opiskelijat eivät suorita kokonaisia tutkintoja, vaan opiskelija voi tarpeidensa mukaisesti suorittaa yksittäisiä tutkinnon osia.

Henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta (HOKS) säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä. HOKSissa koulutuksen järjestäjän tehtävänä on mm. suunnitella opiskelijan tavoitteiden sekä tunnistetun aiemmin hankitun osaamisen perusteella, suorittaako opiskelija koko tutkinnon vai tutkinnon osan tai osia, ellei tästä ole päätetty opiskelijaksi ottamisen yhteydessä. Lain 8 §:ssä tarkoitetuissa ammatillista osaamista syventävässä tai täydentävässä koulutuksessa ja ammatilliseen tehtävään valmistavassa koulutuksessa HOKSia ei kuitenkaan tarvitse tehdä, paitsi siltä osin kuin kyse on oppisopimuskoulutuksesta tai koulutussopimukseen perustuvasta koulutuksesta.

Ehdotetun 2 luvun 10 §:n 2 momentin 5 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi *opintosuunnitelmasta*. Myös tältä osin epäselväksi jää, mitä opintosuunnitelmalla tarkoitetaan. Mikäli sillä tarkoitetaan ammatillisesta

koulutuksesta annetun lain 5 luvussa tarkoitettua henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa, tulee huomioida, ettei koulutuksen järjestäjällä ole 8 §:ssä tarkoitetuissa opinnoissa velvollisuutta laatia HOKSia. Edelleen ehdotetun 2 luvun 10 §:n 2 momentin 5 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi *opintopisteistä, opintoviikoista* ja *osaamispisteistä keskimäärin opiskelukuukautta kohti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen osasto huomauttaa tältä osin, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 10 §:n mukaan ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen sekä tutkintojen osien mitoituksen peruste on osaamispiste. Osaamispisteiden karttuminen vaihtelee yksilöllisesti osaamistarpeen mukaisesti. Aiemmin hankittu osaaminen otetaan myös huomioon. Ehdotuksessa ei ole otettu kantaa siihen, miten esimerkiksi aiemmin hankittu, tunnistettu ja tunnustettu osaaminen huomioitaisiin kuukausitasolla.

Hallituksen esityksen 2 luvun 10 §:n 2 momentin 6 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi *muista kuin 1–5 kohdissa tarkoitetuista opinnoista, joiden opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia*. Opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen osasto huomauttaa, että perusteluista ei ilmene, mihin opintoihin kohdassa viitataan. Mikäli tarkoitus on viitata ammatillisiin opintoihin, kohtaa koskevat samat huomiot opetusohjelmasta kuin ehdotetun 5 kohdan osalta huomiot opintosuunnitelmasta. Lisäksi on huomioitava, että uudessa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa opintoja ei määritellä ajassa esimerkiksi viikkotunteina, vaan osaamistarpeen kautta. Tällöin toteutus vaihtelee yksilöllisesti.

Ehdotetussa 8 luvun 1 §:ssä säädettäisiin oikeudesta liikkuvuusavustukseen. Liikkuvuusavustus myönnettäisiin työttömyysetuuteen oikeutetulle henkilölle, joka ottaa vastaan vähintään kaksi kuukautta kestävän työsuhteessa tehtävän työn tai aloittaa vähintään kaksi kuukautta kestävään työsuhteessa tehtävään työhön liittyvän koulutuksen. Lausunnonantaja huomauttaa, että koska ammatillinen koulutus on jatkossa osaamisperusteista, ei aikaperusteista, kahden kuukauden määritelmä ei sovi ammatilliseen koulutukseen. Jos opiskelijalla on paljon aiempaa osaamista, voi olla mahdollista suorittaa kokonainen tutkinto kahdessa kuukaudessa. Toisaalta toisella opiskelijalla voi kestää yli kaksi kuukautta suorittaa yksi tutkinnon osa.

Opintojen päätoimisuus tulee määritellä työttömyysturvalaissa ja opintotukilainsäädännössä mahdollisimman yhdenmukaisesti, jotta opiskelijalla on oikeus joko opintotukeen tai työttömyysetuuteen.